

КОМПЛЕКСНИЙ КОМУНІКАТИВНО-СЛОВОЦЕНТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ

Лексематичний рівень спілкування (в центрі аналізу тексту – слово як двостороння одиниця в сукупності його значень та форм у спілкуванні):

- місце і час спілкування; їх вплив на перебіг інтеракції (*спілкування та взаємодії з іншими людьми*): ритуальні, типові словоформи привітання, прощання, вибачення, вітання тощо;

- вербальна та невербальна характеристика каналів комунікації (*вокальний*: звуковий, слуховий; *візуальний*: зоровий; *тактильний*: дотиком; *нюховий*; *смаковий*);

- комунікативний шум і його вплив на спілкування (*фізичний*: шум мотора автомобіля, вентилятора, тиха вимова адресанта; *психічний шум*: ставлення до адресанта або адресата; неухважність слухача, заглибленість у свої думки; інтелектуальна обмеженість; *семантичний*: спілкування різними мовами; використання спеціальної термінології);

- зворотний зв'язок і засоби його підтримування.

Лексико-семантичний рівень спілкування (аналіз лексико-семантичних варіантів слова в контексті комунікативно-словоцентричних стратегій та тактик):

- виявлення комунікативно-сугестивної (*психоемоційної*) мети кожного з учасників спілкування. Чи змінюється впродовж інтеракції (*взаємодії*) мета спілкування? Якщо так, то в чому причина?

- аналіз комунікативно-словоцентричної ініціативи учасників спілкування персонажів (вербальна сугестія (*психоемоційний вплив*) ініціативи: радість, відчай, піднесення, бадьорість, похмурість, наполегливість, страх, розсудливість, байдужість тощо);

- аналіз комунікативно-словоцентричних стратегій (*комунікативно-словоцентричною стратегією* вважається умисно здійснюваний комплекс мовленнєвих дій щодо планування своєї словоцентричної взаємодії зі співрозмовником для реалізації конкретної комунікативно-сугестивної (*психоемоційної*) мети. Практичним інструментом такої реалізації слугує *комунікативно-словоцентрична тактика*): *власне комунікативні*: послідовність комунікативних дій / *змістовні*: змістовне планування мети з урахуванням мовного матеріалу; *кооперативні*: діалоги та полілоги / *некооперативні*: суперечки, претензії, погрози, конфлікти;

- оцінка учасниками комунікативно-словоцентричної стратегії один одного словами різної конотації (*додаткове, супровідне значення*) (наприклад: слова мінорні чи мажорні: прекрасні, світлі, ніжні, радісні, піднесені, бадьорі, яскраві, сильні, стрімкі, повільні, тихі, суворі, сумні, темні, важкі, тужливі, похмурі, страхітливі, лихі, сердиті, люті тощо);

- виявлення тактик комунікативної поведінки учасників спілкування. Типи тактик. Зміна тактик (якщо це спостерігається): *тактики продукування* оцінного (позитивного чи негативного) значення, що використовуються адресантом як суб'єктом оцінювання;

- *тактики реагування* на оцінне (позитивне чи негативне) значення, використувані адресатом як об'єктом оцінювання;

- лексико-семантичні варіанти слів для характеристик соціальних та комунікативних ролей, що реалізуються персонажами у фрагменті, який аналізується. Чи змінюються комунікативні ролі учасників спілкування? (*Соціальні ролі* визначаються професією, видом діяльності, статтю віком; *комунікативні ролі* формуються із сукупності дій, мовленнєвих вчинків, міміки, фраз, зовнішності, одягу тощо – порадижник, красень, супермен, бунтівник, діловий, знаменитість, жертва, «сіра людина» тощо);

- виявлення прихованих ролей (комунікативних позицій) учасників спілкування (із застосуванням трансактного аналізу Е. Берна): *позиція дитини* – передбачає ведення спілкування за принципом «хочу/не хочу» за допомогою слів; *позиція батька* - передбачає ведення спілкування за принципом «роби так-то і так-то» за допомогою слів; *позиція дорослого* – зорієнтоване на норми логіки, здоровий глузд, врахування реальної ситуації, бажання бути у всьому рівним з іншими за допомогою слів;

- характеристика типів спілкування персонажів: відкрите / закрите; ініціативне / примусове; офіційне / неофіційне; етикетне / розкуте; конфліктне / кооперативне;

- аналіз складових комунікативно-словоцентричного кодексу кожного учасника спілкування («позитивні» та «негативні» слова). Засоби мовного етикету.

Мовленнєвий рівень спілкування (використання слів в тому чи іншому лексико-семантичному варіанті у складі речення чи тексту):

- мовленнєві жанри, яким віддається перевага учасниками спілкування, (бесіда, розмова, суперечка, розповідь, історія, лист, записка, щоденник тощо) їх лексико-семантична організація (ключові слова, словосполучення, речення);

- найчастотніші типи мовленнєвих актів (*репрезентативи* або *асертиви* зобов'язують мовця нести відповідальність за істинність слів чи висловлювань; *директиви* змушують адресата зробити

дещо; *комісиви* зобов'язують мовця виконати певні дії у майбутньому або дотримуватися певної лінії поведінки; *експресиви* виражають психологічний стан, характеризують міру відвертості мовця; *декларативи* встановлюють відповідність між пропозиційним змістом слів-символів, висловлювань і реальністю) та їх лексико-граматичне втілення (наприклад, *репрезентативи* або *асертиви*: дієслова – хвалитися, скаржитися; *директиви*: опорні дієслова – запитувати, наказувати, командувати, просити, молити, радити, запрошувати; *комісиви*: мати намір, ставитися прихильно; *експресиви*: вітати, просити вибачення, співчувати, привітати; *декларативи*: якщо я, то Ви);

- аналіз лексико-семантичних аспектів спілкування: вживання слів у прямих і переносних значеннях, образність, тропи і фігури мовлення тощо. Засоби мовного етикету;

- дотримання норм культури мовлення учасниками спілкування. Типи мовленнєвих помилок в ідіостилі учасників спілкування;

- роль паралінгвістичних (*міміка, жести, інтонація тощо*) засобів спілкування: реєстрові характеристики; тональність спілкування; атмосфера спілкування.

Соціокультурний рівень спілкування

- Характеристика спілкування загалом: сильніші та слабкіші комунікативні позиції, хто досяг предметних та комунікативних цілей, хто ефективніше використовував засоби комунікативного кодексу, хто завоював комунікативну ініціативу, а хто її втратив тощо.
